

АРТЪР КЛАРК

СВЕТЕЩИТЕ

Превод от английски: Венелин Мечков, 1998

chitanka.info

Когато телефонистката ми съобщи, че ме търсят от съветското посолство, първата ми реакция бе радостна. Ще има нова поръчка, казах си. Обаче още щом чух гласа на Гончаров, разбрах, че се е случило нещо неприятно.

— Здравей, Клаус, обажда се Михаил. Можеш ли да дойдеш веднага при мен? Възникна една много бърза задача, която не мога да ти обясня по телефона.

По пътя към посолството реших да си отработя сценарий за защита в случай, че ме викаха заради някакво неспазване на условията от страна на нашата фирма. Така и не ми дойде нищо на ум, тъй като в момента нямахме никакви особени сделки с руснаците. Последната им поръчка бе изпълнена преди шест месеца, при това в срок и с качество, което напълно ги задоволи.

Сега обаче не бяха доволни от нещо и веднага го разбрах. Търговският представител Михаил Гончаров бе мой стар приятел и ми разказа всичко, което му бе известно, обаче то не бе много.

— Получихме спешна телеграма от Цейлон — каза той. — Искат да заминеш веднага. Имат сериозни неприятности с хидротермалния проект.

— Какви неприятности? — попитах. Веднага си дадох сметка, че става дума за частта от инсталацията, разположена в дълбините на морето, тъй като нашата фирма имаше отношение само към нея. Другата част, намираща се на сушата, бе изградена от самите руснаци. От нас бяха поискали да монтираме само решетките, които трябваше да се поставят на дълбочина от три хиляди стъпки^[1] в Индийския океан. Няма друга фирма в света, която да е в състояние да се похвали с нашия девиз: „Извършваме всякакви работи на всякаква дълбочина“.

— Всичко, което знам за случая — каза Михаил, — е, че инженерите докладват за пълен провал, че министър-председателят на Цейлон трябва след три седмици да открие обекта, и че Москва няма да бъде никак доволна, ако дотогава той не проработи.

Бързо си припомних точките от договора, свързани с неустойките. Уж всичко бе съвсем наред, тъй като клиентът бе подписал приемателния протокол, с което признаваше, че работата е била свършена съгласно спецификациите. Нещата обаче не бяха така прости. Дори да се докажеше недобросъвестност на изпълнението от наша страна, пак нямаше да могат да ни съдят, но това щеше да

навреди на репутацията ни. Най-лоши щяха да бъдат последиците за мен, тъй като именно аз бях надзирал реализацията на проекта „Тринко Дийп“.

Не ме наричайте водолаз, ако обичате. Аз съм дълбоководен инженер и използвам водолазно оборудване толкова често, колкото един пилот използува парашут. По-голямата част от моята работа се извършва с помощта на телевизионни кабели и дълбоководни роботи с дистанционно управление. Когато ми се наложи лично да огледам нещо, ползвам за целта миниподводница с външни манипулатори. Наричаме я „рак“, тъй като има щипци. Стандартните образци могат да се спускат на дълбочина до пет хиляди стъпки, обаче има и модели, способни да достигнат дъното на Марианска падина. Никога не съм ходил там, но бих могъл да ви съобщя цената на подобно пътуване, ако тя ви интересува. По най-груби изчисления, ще ви струва по долар на стъпка потапяне плюс хиляда долара за час подводна работа.

Проумях, че работата е наистина сериозна, след като Михаил ми съобщи, че на цюрихското летище ме очаква реактивен самолет. Имал ли съм готовност да отпътувам след два часа?

— Виж — рекох му, — не мога да свърша нищичко без екипировка. Необходимото ми оборудване тежи тонове. Отгоре на всичко сега се намира в Специя.

— Знам — отвърна безмилостно Михаил. — Скоро и там ще кацне наш транспортен самолет. Изпрати от Цейлон телеграма и опиши какво точно ти трябва. Ще го имаш до дванадесет часа. Моля те обаче да не споделяш това с никого. Предпочитаме да не говорим много-много за проблемите си.

Съгласих се с него, тъй като проблемът бе и мой. Когато излизах от кабинета на Михаил, той ми посочи стенния календар и каза „три седмици“, след което прекара пръст през гърлото си. Знаех, че в момента няма предвид собственото си гърло.

След два часа вече прелитах Алпите, сбогувах се със семейството си по радиото и се чудех защо, подобно на всеки благоразумен швейцарец, не се бях заел с банково дело или производството на часовници. Вината за това бе на семейство Пикар и на Ханес Келер. Защо точно швейцарци трябваше да бъдат пионери в изследването на глъбините? Сетне реших да поспя, тъй като съобразих, че в близките дни няма да имам много време за сън.

Призори кацнахме в Тринкомали. Огромният пристанищен комплекс, чиято география така и не успях да науча докрай, представляващо плетеница от кейове, острови, канали и пристани, способни да поберат всички флотове на земята. Видях и голямата контролна кула, с малко претенциозна архитектура, разположена непосредствено до Индийския океан. Сградата бе чисто пропагандно начинание. Разбира се, ако бях руснак, щях да кажа, че е предназначена за „връзки с обществеността“.

Всъщност, нямаше причини да укорявам клиентите си за каквото и да било. Те наистина имаха повод да се гордеят с делото си — ставаше дума за предприемането на най-сериозния опит за използване на термалната енергия на морето. Наистина, не бе първият. Още през тридесетте години френският учен Жорж Клод неуспешно се бе опитал да постигне същото, а в Абиджан, на западния бряг на Африка, през петдесетте години бе осъществено друго подобно начинание.

Всички тези проекти бяха основани върху един и същ изненадващ факт. Дори и в тропическите морета температурата на водата на миля дълбочина се доближава до нулевата. Когато разполагаш с милиарди тонове вода, тази температурна разлика крие в себе си огромно количество енергия, чието оползотворяване представлява предизвикателство към инженерите на страните, изпитващи енергиен глад.

Клод и неговите приемници бяха направили опит да впрегнат тази енергия с помощта на парни двигатели с ниско налягане. Руснаците бяха приложили един много по-прост и по-директен метод. От сто години е известно, че ако при някои материали единият край е затоплен, а другият — охладен, през тях протича електричество. Още през четиридесетте години руските учени се бяха опитали да употребяват този „термоелектрически ефект“ за практически цели. Първите им устройства не бяха дотам удачни, макар и да успяха да захранят хиляди радиоапарати чрез нагрети газови лампи. През 1974 година обаче, направиха голям, все още засекретен пробив. Макар и именно аз да монтирах енергийните елементи, разположени в хладния край на системата, така и не разбрах какво представляват, тъй като бяха напълно скрити от антикорозионната боя. Знам само, че образуваха голяма решетка, наподобяваща множество старовремски парни радиатори, закрепени един за друг.

Повечето от членовете на малката тълпа посрещачи на летището в Тринкомали познавах лично. И приятелите ми, и враговете ми очевидно се зарадваха на моето пристигане. Особено инженер Лев Шапиро.

— Е, Лев, кажи сега какъв е проблемът — рекох, след като комбито потегли.

— Искрено казано, не знам — отвърна ми той. — Твоя работа е да го установиш и отстраниш.

— Добре де, но какво все пак се е случило?

— Всичко функционираше нормално до момента, когато решихме да изprobваме устройството на максимална мощност — каза той. — Отклонението бе на пет процента от очакваното чак до 01:34 часа във вторник — лицето на Лев се изкриви. — След това показателите за волтажа започнаха силно да пулсират, вследствие на което изключихме захранването и започнахме да следим датчиците. Решихме, че някой тъп капитан е закачил кабелите — знаеш колко много сме се пазели от това. Включихме фенерите и излязохме в морето. Нямаше никакви кораби. Пък и кой би пуснал котва непосредствено извън залива в толкова спокойна и ясна нощ?

Остана ни само да следим показанията на датчиците и да продължим пробите. Ще ти покажа всички графики, когато отидем в кабинета ми. След четири минути се разбра, че целостта на веригата е нарушенa. Установихме и точното място. Разбира се, бе в най-дълбоката част на устройството. Не можа да се повреди тоя край, ами онa! — възклика Лев мрачно.

В момента минавахме покрай Сльнчевото езеро, което в една конвенционална отопителна система можеше да се оприличи на бойлер. Руснаците бяха заимствуvalи тази идея от израелците. Бе обикновено плитко езеро, изпълнено със солен разтвор и с черно дъно. Представлява много ефикасен капан за топлина, тъй като слънчевите лъчи нагорещяват течността до температура от близо двеста градуса по Фаренхайт^[2]. В него бяха потопени „горещите“ елементи на термоелектрическата система. Дебели кабели ги свързваха с „моите“ елементи, разположени непосредствено до подстъпа към залива Тринко, на дълбочина от три хиляди стъпки, където температурата бе със сто и петдесет градуса по-ниска.

— Нали провери дали е имало земетресения? — попитах аз без особена надежда.

— Разбира се. Сейзмографите не показваха нищо.

— А за китове? Проверихте ли? Веднъж те бях предупредил, че могат да причинят неприятности.

Преди повече от година, когато основните проводници бяха спуснати във водата, разказах на инженерите как покрай бреговете на Южна Америка, на дълбочина от половин миля, бяха открили удавен спермацетов кит, оплел се в телеграфен кабел. Известни са още около половин дузина подобни случаи. Нашият обаче очевидно не бе такъв.

— И това проверихме — отговори Шапиро. — Прибягнахме до услугите на рибарската флотилия, на военноморските и на военновъздушните сили. Никъде в района не са били забелязани китове.

Точно в този момент престанах да теоретизирам, тъй като чух нещо, което ме накара да изпитам известна неловкост. Като всеки швейцарец, знам чужди езици и донякъде усвоих и руския. Не е необходимо обаче да си особено велик полиглот, за да разпознаеш думата „саботаж“.

Бе я изрекъл Димитрий Карпухин, политическият отговорник на проекта. Не ми бе симпатичен. Не бе симпатичен и на инженерите, които нерядко нарочно го нагрубяваха. Бе един от старовремските комунисти, неуспели да се измъкнат изпод сянката на Сталин и изпитващи подозрение към всичко извън Съветския съюз и към поголямата част от нещата в него. Саботажът бе обяснение, което много щеше да му допадне.

Наистина съществуваха немалко хора, които нямаше особено да се разтревожат от евентуалния провал на енергийния проект в Тринко. В политически план ставаше дума за престижа на Съветския съюз. Колкото до икономическия аспект на обекта, в цялата тази история играеха милиарди. Ако хидротермалните станции заработеха успешно, щяха да конкурират енергията, произвеждана от нефта, въглищата и водата, да не говорим за атомната енергия.

Така и не успях обаче да приема предположението за саботаж. В края на краищата, Студената война бе приключила. Виж, можеше да е нещо друго — някой да е направил неумел опит да се сдобие с образец от решетката. И в това обаче не ми се вярваше. В света хората,

способни да свършат тази работа, се брояха на пръсти и при това половината от тях работеха при мен.

Подводната телевизионна камера пристигна още същата вечер. Към края на нощта вече бяхме успели да натоварим един катер с камери, монитори и една миля коаксиален кабел. Когато излизахме от залива, ми се стори, че на кея забелязах позната фигура. Бе обаче твърде далеч, за да бъда уверен в предположението си, пък и мислите ми бяха заети с други неща. Знайте, че не съм добър моряк. Чувствувам се добре единствено под морето.

Заобиколихме фара на Кръглия остров и застанахме непосредствено над решетката. Спуснахме зад борда подобната на малък батискаф подводна камера и втренчихме погледи в екраните.

Водата бе изключително бистра, тъй като там почти нямаше живот. Едва някъде към дъното се забелязваше раздвижване. Малка акула се доближи до обектива и ни погледна. След това пред очите ни премина пулсираща желатиноподобна маса, последвана от създание с хиляди мърдащи крачета, което наподобяваше голям паяк. Най-сетне съзряхме стръмните скатове на каньона. Бяхме се разположили точно над целта: видях дебелите кабели, спускащи се в гъбините. Бяха такива, каквито ги оставил преди шест месеца, когато правих последната проверка на инсталацията.

Включих маломощните двигатели и камерата започна да се спуска покрай силовите кабели. Изглеждаха в чудесно състояние и бяха здраво закрепени за клиновете, забити в скалите. Едва когато достигнахме решетките, разбрах, че се е случило нещо неприятно.

Кой от нас не е виждал какво представлява радиаторът на кола, бълснала се в стълб? Е, част от решетката имаше подобен вид. Нещо я бе повредило, сякаш душевноболен бе удрял с тесла.

Въздишките на хората до мен бяха изпълнени с удивление и гняв. Отново някой промърмори думата „саботаж“ и този път и аз започнах да се замислям сериозно върху нея. Друго обяснение за увреждането на елементите бе да са пострадали от падаща скала. Това обаче не беше възможно, тъй като каньона бе внимателно огледан, преди да бъдат монтирани.

Каквато и да бе причината за повредата, някои панели трябваше да бъдат подменени. Това обаче не можеше да бъде направено преди да пристигне двадесеттония „рак“, намиращ се в сухия док на Специя.

— Е! — въздъхна Шапиро, след като приключих визуалния оглед и фотографирах многократно тъжната гледка. — Колко време ще отнеме?

Отказах да дам твърд отговор. Първото, което научих, когато започнах да се занимавам с подводни монтажи е, че нищо не се получава именно така, както си го планирал. Не е възможно да се определят предварително точната цена и продължителността на изпълнението на една поръчка, тъй като човек придобива представа за тях едва след като е свършил половината работа.

Стори ми се, че ще са необходими три дни.

— Ако всичко върви добре, би трябвало да отнеме не повече от седмица — отговорих.

Шапиро изстена.

— Не можеш ли да свършиш работата по-бързо?

— Не ми се ще да изкушавам съдбата с необmisлени обещания. Но и при това положение работата ще е свършена две седмици преди пусковата дата.

Наложи му се да се задоволи с този отговор, макар и да продължи да ми мърмори през целия обратен път. Когато пристигнахме на кея, той започна да мисли и за нещо друго.

— Добро утро, Джо — казах на човека, който търпеливо ни очакваше на пристана. — Стори ми се, че те разпознах още когато излизах в морето. Какво те води тук?

— И аз щях да ти задам същия въпрос.

— Питай началника ми. Запознай се със старши инженер Шапиро. Това е Джо Уоткинс. Води научната рубрика на списание „Тайм“.

Отговорът на Лев не бе съвсем сърдечен. По начало обичаше да разговаря с журналисти, които се явяват на обекта веднъж седмично. Сега обаче, тъй като наблизаваше пусковият срок, щяха да се появят откъде ли не. Включително, разбира се, и от Русия. В настоящия момент един кореспондент на ТАСС щеше да бъде толкова нежелан, колкото и кореспондентът на „Тайм“.

Забавно бе да се наблюдава как Карпухин взе нещата в свои ръце. От този момент Сергей Марков бе постоянно прикрепен към Джо в качеството си на водач, философ и събутилник. Той бе възпитан млад човек, от тези, които поддържат връзки с обществеността.

Независимо от всички усилия на Джо, двамата станаха неразделни. В ранния следобед, уморен от поредното продължително съвещание в кабинета на Шапиро, ги видях да обядват заедно в правителствената почивна станция.

— Какво става тук, Клаус? — попита ме с театрален глас Джо. — Надуших, че нещо не е наред, обаче никой не ти казва нищо.

Започнах да си играя с лютото къри, като се опитвах да отделя безопасните за ядене късчета от другите, които можеха да ми запалят стомаха.

— Не е редно да очакваш от мен да ти издам тайните на клиента си — отговорих.

— По време на огледа на Гибралтарския язовир ти беше доста разговорлив — напомни ми Джо.

— Вярно е — съгласих се. — И съм ти много благодарен за репортажа. Този път обаче става дума за търговски тайни. Всъщност, правя последна настройка на системата с цел да се повиши нейната ефективност.

Разбира се, това бе самата истина. Действително се надявах да увелича енергоподаването на системата, в момента нулево.

— Хъм! — изсумтя саркастично Джо. — Много ти благодаря.

— Както и да е — реших да дам друга насока на разговора аз, — ти пък ми кажи каква е твоята последна велика теория.

Джо е висококвалифициран популяризатор на науката, обаче изпитва странна наклонност към необяснимите и невероятни неща. Може би това е средство за бягство от действителността. Известно ми е, че пише и научнофантастични произведения, макар и усърдно да пази това в тайна от работодателите си. Има слабост към призраците, извънземните и летящите чинии, но истинската му страсть са изгубените континенти.

— Имам някои и други идеи — призна. — Дойдоха ми на ум, когато се заех с тази история.

— Разкажи ми ги — рекох му, без да откъсвам поглед от кърито.

— Преди няколко дни попаднах на една много стара карта на Цейлон. От Птолемей, ако искаш да знаеш. Напомни ми друга древна карта от колекцията ми. И върху нея бе нанесена централна планина, а и разположението на реките също съвпадаше. Това обаче е карта на Атлантида.

— Само това не ми говори! — изстенах. — При последната ни среща ти ме убеждаваше, че Атлантида се намира в западното Средиземноморие.

Джо се ухили.

— Всеки може да сгреши, нали? Както и да е, разполагам с друго, много по-убедително доказателство. Знаеш ли кое е старото название на Цейлон? И на съвременен сингалски език се произнася по същия начин.

Измина секунда, преди да възклика.

— За Бога! Ланка, разбира се! Ланка, като Атлантида — названията едва се откъснаха от езика ми.

— Точно така — потвърди Джо. — Две съвпадения, които обаче, колкото и да са многозначителни, не са достатъчни за изграждането на цялостна теория. Засега обаче не разполагам с нищо повече от тях.

— Много лошо — рекох, искрено разочарован. — А каква е другата ти идея?

— Като я чуеш, направо ще подскочиш — отвърна весело Джо. Започна да бърника в очуканото куфарче, с което никога не се разделяше и след малко извади оттам няколко листа.

— Това, което ще ти прочета, се е случило преди век, само на сто и осемдесет мили оттук. Както ще забележиш, по-добър източник на информация трудно би могло да се намери.

Подаде ми фотокопие — страница от лондонския вестник „Таймс“ от 4 юли 1874 година. Започнах да го чета без особено въодушевление, тъй като Джо и друг път ми беше показвал изрезки от стари вестници. Безразличието ми обаче не продължи дълго.

Ще разкажа историята в резюме. Ако са ви необходими повече подробности, свържете се с местната си библиотека и там за секунди ще ви дадат фотокопие от искания текст. В изрезката се описваше как сто и петдесет тонната шхуна „Пърл“ напуснала Цейлон в началото на май 1874 година и в района на Бенгалския залив попаднала на безветрие. На 10 май, непосредствено преди настъпването на нощта, на половин миля от шхуната на повърхността изплавал гигантски калмар. Тогава капитанът направил нещо глупаво — открил стрелба по него с карабината си. В отговор калмарът се насочил към „Пърл“, увил пипала около мачтите й и я обърнал. Корабът потънал за броени секунди, при което загинали двама членове на екипажа. Останалите се

спасили единствено благодарение на щастлива случайност — по това време в близост до тях преминавал парния кораб „Стратховен“, свидетел на нещастието.

— Е? — рече Джо, след като прочетох изрезката два пъти. — Какво мислиш по въпроса?

— Мисля, че не вярвам в морски чудовища.

— Лондонският „Таймс“ няма склонност към сензационна журналистика — отбеляза Джо. — Гигантски калмари действително съществуват, макар и най-големите познати ни от тях да са отпуснати животни, които не тежат повече от тон, дори и когато пипалата им са дълги четиридесет стъпки.

— И какво от това? Животно с такива размери не е в състояние да потопи сто и петдесеттонна шхуна.

— Вярно е. Има много свидетелства, че така нареченият гигантски калмар е просто един по-голям калмар. Нищо чудно обаче в морето да има животни с десет пипала, които да са наистина великани. Та само година след инцидента с „Пърл“, до бреговете на Бразилия, е имало очевидци на това, как спермацетов кит се е борил с гигантски пипала, които в крайна сметка го завлекли под повърхността. Този случай е описан в „Илюстрайтъд Лондон Нюз“, броя от 20 ноември 1875 година. И, разбира се, не трябва да забравяме онази глава от „Моби Дик“…

— Коя глава?

— Онази, дето е озаглавена „Калмар“. Всички знаем, че Мелвил е бил много добросъвестен наблюдател. Тук обаче надминава самия себе си. Описва спокоен ден, през който една голяма маса се издига от морето, „подобно на лавина, току-що свлякла се от хълмовете“. Това се е случило тук, в Индийския океан, може би на хиляда мили на юг от мястото на инцидента с „Пърл“. Обърни внимание на факта, че и в двата случая метеорологичните условия са били идентични.

— „И това, което екипажът на «Пекъд» видя върху водата (зnam този пасаж наизуст, че съм го много пъти), бе огромна месеста маса, дълга и широка цели фърлонзи, с блестящ белезникав цвят и безброй дълги пипала, излизящи от средата ѝ, които непрестанно се виеха, подобно на анаконди в гнездото си“.

— Само за миг — вметна Сергей, който през цялото време следеше внимателно разговора. — Какво представлява един фърлонг?

Джо сякаш изпита леко смущение.

— Осминка от миля, някъде към шестстотин и шестдесет стъпки^[3]. — Джо побърза да предотврати смеха ни с вдигане на ръка.
— Всъщност, Мелвил едва ли се е изразил буквално. Бил е обаче човек, който всеки ден е виждал спермацетови китове и очевидно е изпитал потребност да използува непривична мярка за дължина, за да опише нещо наистина много по-голямо от тях. Затова и автоматично е използувал фърлонги, а не клафтери^[4]. Поне така мисля.

Отместих чинията с неизползваемите части от кърито.

— Ако си решил, че си ме наплашил в такава степен, че да не мога да си върша работата, много грешиш — казах му. — Обещавам ти обаче едно: когато видя гигантски калмар, ще отрежа едно от пипалата му и ще ти го донеса като сувенир.

Двадесет и четири часа по-късно вече се намирах в „рака“ и се спусках бавно към повредената решетка. Вече не бе възможно операцията да се запази в тайна, и Джо, устроил се наблизо в един катер, я наблюдаваше с любопитство. Но това бе проблем на руснаците, не мой. Бях подхвърлил на Шапиро, че Джо би могъл да бъде посветен в случая, обаче Карпухин, с подозрителния си славянски ум, веднага наложи възбрана върху това. Струваше ми се, че мога да прочета мислите му: защо му трябва на един американски репортер да се появява точно сега? Съвсем явно пренебрегваше очевидния отговор — защото Тринкомали вече бе в центъра на новините.

В дълбоководните операции, стига да се извършват както трябва, няма нищо вълнуващо или възбуджащо. Възбудата е равнозначна на неспособност да се предвидят събитията, която от своя страна е равнозначна на некомпетентност. Некомпетентните хора не се задържат дълго време в моята професия, нито пък търсачите на силни усещания. В работата си влагах толкова страсть, колкото и водопроводчикът, поправящ неизправен кран.

Решетките бяха проектирани така, че да е възможно лесно да се поддържат, тъй като рано или късно щеше да се наложи да ги подменят. За щастие, нито един от кабелите не бе повреден, а укрепващите връзки се снемаха с лекота с помощта на електрическия гаечен ключ. Сетне използувах щипците, предназначени за големи натоварвания, и захванах повредения елемент от решетката без каквито и да е усилия.

В една дълбоководна операция човек не трябва да проявява припряност. Опиташ ли се да извършиш много неща наведнъж, можеш да допуснеш грешки. Ако всичко върви гладко и за 24 часа свършиш работата, за която си казал на клиента, че ще отнеме седмица, той ще реши, че е заплатил повече от необходимото. Макар и да бях сигурен, че ще съм в състояние да подменя елементите още същия ден, издигнах повредената част на повърхността и обявих края на работното си време.

Термоелементът веднага бе отнесен някъде за оглед, а през останалата част от деня се опитах да се укрия от Джо. Тринко е малък град, обаче успях да остана извън погледа на репортера, като посетих местните киносалони. Прекарах няколко часа в гледането на безкрайни тамилски филми, в които три последователни поколения ставаха жертва на неизяснено родово потекло, пиянство, измяна, смърт и лудост. Образите бяха цветни, а звукът усилен до максимум.

На следващата сутрин, независимо от лекото главоболие, още призори отидох на обекта. Там бяха и Джо и Сергей, уж подготвили се за риболов. Дружески им махнах с ръка, влязох в „рака“ и кранът ме спусна. От другата страна на кораба, която Джо не можеше да види, бе спусната резервната решетка. На няколко клафтера дълбочина я откачих от кабела и понесох към дъното на падината Тринко. В ранните следобедни часове вече бе надеждно прикрепена на мястото си. Преди да изляза на повърхността, болтовете бяха затегнати, електрическите връзки — заварени, а инженерите на брега направиха необходимия тест. Системата бе заработила с пълен капацитет още преди да се окажа на палубата. Всичко бе нормално и дори Карпухин се усмихваше, освен когато си задаваше въпроса, на който още никой не бе намерил отговор.

Аз все още се придържах към хипотезата за падналата скала, тъй като нямах по-добро обяснение. Надявах се, че и руснаците ще я приемат, за да мога да прекратя глупавата игра на криеница с Джо.

Не извадих обаче такъв късмет. Разбрах това още щом видях мрачните лица на Шапиро и Карпухин.

— Клаус, искаме отново да се спуснеш — каза Лев.

— Щом плащате, ще се спусна — отговорих. — Но какво да правя този път?

— Огледахме повредения панел и установихме, че част от термоелемента липсва. Димитри смята, че някой умишлено я е откъснал и отнесъл.

— В такъв случай е действувал много тъло — прецених аз. — Мога да ви уверя, че не е никой от моите хора.

В присъствието на Карпухин не вървеше да се правят такива шаги, а и никой друг не оцени хумора ми. И на мен не ми бе забавно. Бях започнал да мисля, че подозренията на останалите наистина не са безоснователни.

Когато за последен път се потопих в падината Тринко, слънцето вече залязваше, но за мен това бе без значение. Спуснах се цели две хиляди стъпки без да включа светлините, тъй като обичам да наблюдавам светещите морски създания, които се стреляват в мрака подобно на ракети в непосредствена близост до илюминатора. А и в открито море не съществуващо опасност да се сблъскам с каквото и да било. Панорамният сонар бе включен и представляваше много по-добро сетиво от очите ми.

На дълбочина от четиристотин клафтера разбрах, че нещо не е наред. От индикатора за дълбочината се виждаше, че наближавам дъното, но никак твърде бавно. Вярно е, че и скоростта ми не бе голяма. Можех веднага да я увеличи, като напълня с вода още един от резервоарите за баласт, но не го сторих. В моята работа всяко необичайно явление се нуждае от обяснение. Три пъти си спасих живота благодарение на това, че изчаках да го намеря.

Отговор ми даде термометърът. Външната температура бе с пет градуса повече от нормалната. Съжалявам, че ми отне няколко секунди да разбера причината за това.

На броени стъпки под мен поправената решетка работеше с пълна мощност, като бълваше мегаватове топлина, опитвайки се да изравни температурната разлика между падината Тринко и Сънчевото езеро на повърхността. Не ще и дума, че това нямаше да й е по силите, но опитът й да го постигне пораждаше електричество, а неговият страничен ефект, гейзер от топла вода, ме изтикваше обратно.

Когато най-сетне достигнах решетката, се оказа много трудно да задържа „рака“ в неподвижна позиция, тъй като образувалото се топло течение го избутваше нагоре. Топлината проникна в кабината и започнах да се потя. Потенето на дъното на морето бе за мен ново

изживяване. Също и миражите, предизвикани от издигащите се потоци топла вода. Лъчите на фаровете ми затанцуваха и затрепериха върху скалата, която бях започнал да изследвам.

Можете да си представите как съм се чувствувал, с включени фарове в мрака на дълбочина от петстотин клафтера, движещ се бавно по ската на каньона, който на това място бе наклонен като покрив на къща. Липсващият елемент, стига да бе все още там, не можеше да е паднал някъде много далеч. Или щях да го намеря за десет минути, или въобще нямаше да го намеря.

След около час търсене открих няколко счупени осветителни крушки (любопитно е колко много крушки биват изхвърляни от корабите, морското дъно е буквално осеяно с тях), празна бирена бутилка (същият коментар) и чисто нов ботуш. Това бе последното нещо, на което обърнах внимание, защото в този момент установих, че вече не съм сам.

Никога не изключвам сканирация сонар и дори когато не се движа, винаги през минута поглеждам екрана му, за да си изясня обстановката. Един голям обект — поне не по-малък от „рака“ — ме доближаваше откъм север. Когато го видях, бе на около петстотин стъпки от мен, като продължаваше бавно да се приближава. Изключих светлините, спрях и двигателите, дотогава работещи на малка мощност с цел да ме стабилизират в бълбукащата вода, и оставил течението да ме понесе.

Макар че се изкушавах да се обадя на Шапиро и да му съобщя, че си имам компания, реших да получа малко повече информация преди това. Само три държави в света разполагаха с дълбочинни съдове, способни да действуват на това равнище, и аз имах превъзходни отношения с всички тях. Не си струваше да върша прибръзани неща и да се замесвам в нежелани конфликти от политическо естество.

Въпреки че без сонара се чувствувах като сляп, не исках да издавам присъствието си, така че го изключих, макар и с неохота, като останах да разчитам само на очите си. Който и да бе решил да прави нещо на тази дълбочина, щеше да му се наложи да използва осветление и така щях да го забележа много преди самият аз да бъда забелязан. Присvit в горещата и безмълвна малка кабинка, започнах да чакам с напрегнат поглед. Бях нащрек, но не и разтревожен.

Първо съзрях бледо сияние, излъчвано от неопределено разстояние. То стана по-ярко и по-голямо, но така и не придоби форма, която да мога да разпозная. Сиянието се превърна в безброй светещи точки, сякаш към мен се придвижваше съзвездие. Може би така изглеждат звездите на галактиката, видяни от свят, разположен в самото сърце на Млечния път.

Не е вярно, че хората се плашат от неизвестното. Могат да се уплашат само от известното, от това, което вече им е познато. Нямах представа какво точно се доближава до мен, но знаех много добре, че нито едно морско същество не може да ме докосне, след като се бях укрил зад дебела шест инча^[5] качествена швейцарска броня.

Нещото бе вече почти над главата ми, греещо със собствена светлина, когато изведнъж се раздели на два отделни облака. Постепенно те се наместиха във фокус. Не във фокуса на моето зрение, а в този на разбирането ми. Защото разбрах, че от бездната към мен се бяха насочили едновременно и красотата и ужасът.

Изпитах първо ужас, тъй като видях, че наближаващите ме животни са калмари и се сетих за всички разкази на Джо. Отдъхнах си, след като установих, че дълбината им не надвишава двадесет стъпки, т.e. бяха само малко по-големи от „рака“, но затова пък безкрайно полеки. Не им бе по силите да ми навредят. Освен това, човек нямаше как да изпита страх от толкова красиви създания.

Може би изглежда смешно, но е самата истина. По време на пътешествията си съм виждал повечето животни, обитаващи този свят. Но нито едно от тях не можеше да се сравни с искрящите призраци, плуващи пред очите ми. Цветните светлини, пулсиращи и танцуващи по телата им, приличаха на непрестанно променящи се скъпоценни камъни. Създанията бяха украсени с ивици яркосин цвят, подобен на светлината от живачна лампа, който мигновено се превръщаше в неоново червен. Пипалата им наподобяваха нанизи от светещи мъниста, движещи се из водата, или пък осветителните тела покрай автострада, когато нощем я наблюдаваш от въздуха. Едва забележими на фона на това сияние, се различаваха огромните им очи, изпълнени като ли с човешки разум и обградени с диадеми от блестящи бисери.

Извинявам се, но по-добро описание не мога да дам. Единствено филмовата камера би могла да разкрие красотата на тези живи

калейдоскопи. Нямам представа колко време съм ги наблюдавал, тъй като омаян от сияйната им красота, почти бях забравил за мисията си. Фактът, че нежните им виещи се пипала нямаше как да счупят решетката, бе повече от ясен. Присъствието им обаче бе, меко казано, любопитно. Карпухин навярно щеше да го окачестви по-скоро като подозрително.

Тъкмо щях да се свържа с повърхността, когато забелязах нещо невероятно. Всъщност, бях го наблюдавал през цялото време, но едва сега го осъзнах.

Калмарите разговаряха помежду си.

Редуването на сияещите светлини съвсем не бе хаотично. Реших, че е не по-малко съдържателно от неоновите реклами на Бродуей и Пикадили. На всеки няколко секунди се появяваше един почти смислен образ, който обаче изчезваше преди да успея да го разтълкувам. Не ще и дума, че ми бе известно как и най-примитивните октоподи разкриват емоциите си чрез бързото редуване на цветове. Тук обаче наблюдавах нещо от по-висш порядък. Бях свидетел на истинско общуване. Ето, и сега две живи електрически „реклами“ си размениха послания.

И последните ми съмнения се разсеяха, когато видях, че светлинните сигнали изобразиха безпогрешно контурите на моя „рак“. Без да съм учен, в този момент се почувствувах като Нютон или Айнщайн в миг на озарение. Наистина щях да стана известен.

След това картината се измени, и то по много любопитен начин. „Ракът“ отново се появи, но вече умален. До него, още по-умалени, бяха разположени два странни обекта. Всеки един се състоеше от две точки, обградени от десет лъча.

Вече споменах, че швейцарците лесно усвояваме чужди езици. Не бе необходим кой знае какъв интелект, за да се разбере, че с този знак калмарите обозначаваха себе си и че всъщност наблюдавах груба скица на обстановката. Защо обаче калмарите бяха изобразени толкова малки?

Преди да си отговоря на този въпрос, в рисунката настъпи нова промяна. Върху живия еcran се появи трети символ на калмар — този път огромен, пред който останалите изглеждаха джуджета. Посланието продължи да свети във вечната нощ няколко секунди. След това

създанието, което го изльчи, се отдалечи с невероятна скорост и ме остави насаме със своя спътник.

Смисълът на това послание бе съвсем ясен. Боже мой, казах си. Разбраха, че не могат да се справят сами с мен и отидоха да повикат Големия брат.

Колкото до възможностите на Големия брат, вече разполагах с повече доказателства за тях от Джо Уоткинс, макар и да не бях правил проучвания по въпроса и изрязвал статии от вестници.

Няма да се изненадате, че реших да не се задържам повече на това място. Преди да си тръгна обаче си наумих и аз да поговоря.

След като бях стоял толкова време на тъмно, бях забравил силата на светлините си. Оказаха се толкова ярки, че раздразниха собственото ми зрение, а на клетия калмар навсярно причиниха неописуема болка. Прикован на мястото си от непоносимия блъсък, обезличил собствената му светлина, той изгуби цялата си красота и заприлича на бледа торба с желе, с две черни копчета на мястото на очите. За миг остана сякаш парализиран от шока, и същне побърза да последва другаря си. Аз пък се понесох нагоре, към един свят, който никога вече нямаше да бъде същият.

— Открих вашия саботор — казах на Карпухин, след като отвън отвориха люка на „рака“. — Ако искате да научите подробности за него, поговорете с Джо Уоткинс.

Оставил Димитри да се поизпоти за няколко секунди, докато се наслаждавах на изражението на лицето му. След това, като редактирах леко изложението си, му разказах какво съм видял. Намекнах, без да заявявам това категорично, че видените от мен калмари са достатъчно силни да причинят установените щети. Не споменах нищо за разговора, на който бях станал свидетел. Това можеше да предизвика единствено недоверие. Освен това ми бе потребно време, за да обмисля спокойно видяното и да му дам някакво обяснение — стига да ми бе във възможностите.

Джо ми бе от голяма полза, макар и все още да не знаеше нещо повече от руснаците. Разясни ми колко високо е развита нервната система на калмарите и как някои от тях могат само за миг да променят външността си в три различни цвята с помощта на изключителните „хромофорни“ клетки, покриващи телата им. Вероятно в еволюционен план тези клетки първоначално са служели за

защита — като при хамелеоните. Стори ми се естествено, ако не и неизбежно, по-късно да са се превърнали в орган за общуване.

Имаше обаче нещо, което продължаваше да тревожи Джо.

— Какво са търсили при решетката? — не преставаше да ме пита той жаловито. — Та те са студенокръвни безгръбначни. Би следвало топлината да им е не по-малко неприятна от светлината.

Това озадачаваше Джо, но не и мен. Всъщност мисля, че именно в този факт се крие ключът на загадката.

Вече съм уверен, че тези калмари се оказаха в падината Тринко вследствие на същата причина, поради която могат да се открият хора на Южния полюс или на Луната. Напуснали са дома си от чисто научна любознательност. Решили са да изследват топлия гейзер, бликащ от скатовете на каньона. Станали са свидетели на странно и необяснимо явление, може би заплашващо начина им на живот. Затова са поръчали на своя гигантски братовчед (или слуга, може би роб?) да им донесе къс от устройството, за да го изследват. Не вярвам това да им е било по силите, та и един земен учен от преди век не би могъл да го разбере. Те обаче се опитваха да го направят и това бе важното.

Утре ще предприемем контрамерки. Ще отида отново в падината Тринко и ще инсталирам мощните осветителни тела, с които Шапиро се надява да прогони калмарите. Колко време обаче бихме могли да разчитаме на тези устройства, след като в гъбините е започнал да се развива разум?

Диктувам всичко това седнал в подножието на старата крепост Форт Фредерик и наблюдавам как Луната изгрява над Индийския океан. Ако всичко се развие както трябва, тези мои думи ще послужат за встъпление към книгата, която Джо ме убеждава, че трябва да напиша. Ако не, Джо — обръщам се специално към теб — постараи се казаното от мен да бъде издадено, без значение как. Извинявам се на теб и на Лев, задето не ви разказах всичко веднага. Вече сте разбрали причината за това.

Каквото и да се случи, запомнете следното: те са прекрасни и чудесни същества. Опитайте се да постигнете разбирателство с тях, стига да можете.

До: Министерството на енергетиката, Москва.
От: Лев Шапиро, главен инженер на
термоелектрическия енергиен проект „Тринкомали“.

Изпращам Ви пълния текст на магнитофонния запис,
открит сред личните вещи на г-н Клаус Мюлер след
последното му спускане. Много сме задължени на г-н Джо
Уоткинс от списание „Тайм“ за оказаната ценна помощ при
разясняването на редица въпроси.

Моля да обърнете внимание на следното: последното
разбираемо послание на г-н Мюлер е отправено до г-н
Уоткинс и гласи „Джо, ти беше наистина прав за Мелвил!
Това нещо е страшно огром...“.

Декември 1962 година

-
- [1] 1 стъпка (фут) = 0,3 м. ↑
  - [2] $200^{\circ}\text{F} = 94^{\circ}\text{C}$. ↑
  - [3] Т.е. ≈ 200 м. ↑
  - [4] 1 клафтер ≈ 6 фута = 1,8 м. ↑
  - [5] 1 инч = 2,54 см. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.